

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของจังหวัดลำพูน

A Critical Study of Buddhist Literature and Tai Yong Identity Maintenance in Lamphun Province

เจษฎา สอนบาลี^{1*}

พระครูพิพิธสุตาทรร, ดร.² วิโรจน์ อินทนนท์² เทพประวิณ จันทร์แรง²

¹พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Chetsada Sonbali^{1*}

Phrakru Piphitsutatorn² Viroj Inthanon² Theprawin Chanreang²

¹Doctoral Programme in Buddhist Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิต และอัตลักษณ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรมของชาวไทลื้อ หรือ ยอง พบหลักฐานในยุคที่ล้านนาทำการฟื้นฟูบ้านขับไล่พม่าออกจากล้านนาและกวาดต้อนผู้คนจากหัวเมืองตอนเหนือลงมาสร้างบ้านแปงเมืองเรียกว่าเป็น “ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ชาวไทยองทั้งเจ้านาย และไพร่เมืองได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเมืองต่างๆ ในล้านนา โดยเฉพาะเมืองลำพูน ซึ่งพบหลักฐานประวัติศาสตร์ความเป็นมาว่า 200 ปี ประเพณีพิธีกรรมในวิถีชีวิตของชาวไทยอง มีลักษณะคล้ายกันในกลุ่มชาติพันธุ์ไท หรือ ไต บริเวณภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อัตลักษณ์ความเชื่อที่มีเหตุผลแฝงด้วยกุศโลบายที่ปลูกฝังจากคำสั่งสอนในวรรณกรรมพิธีกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้กำลังจะเสื่อมสูญไปจากสังคมชาวไทยอง งานวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลเอกสารลายลักษณ์ และข้อมูลมุขปาฐะจำนวน 6 ส่วน/พิธีกรรม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ 1) กลุ่มประเพณีพิธีกรรมระดับส่วนรวม 2) กลุ่มประเพณีพิธีกรรมระดับครอบครัว 3) กลุ่มประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับวิญญาณและความตาย

แนวทางในการฟื้นฟูอัตลักษณ์วัฒนธรรม พบว่ามี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ชาวไทยองต้องมีส่วนร่วมในการช่วยกันสร้างความตระหนักโดยการถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่รุ่นสู่รุ่นต่อไป 2) ชาวไทยองควรมีแผนการจัดการวัฒนธรรมของตนเอง 3) ชาวไทยองควรอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ ในการขับเคลื่อนให้เกิดการฟื้นฟูอัตลักษณ์ของตนเอง 4) ชาวไทยองควรมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และ 5) ชาวไทยองควรพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสโดยใช้ปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูดจากภายในและภายนอก ให้รู้จักสนใจในความเป็นชาวไทยอง อัตลักษณ์ของชาวไทยองจะดำเนินต่อไปอย่างยั่งยืนสืบไปต้องไม่โดดเดี่ยว หรือ โดดโตนบนทางหนทางวัฒนธรรมต่างระดับ เพื่อนพี่น้องของชาติพันธุ์จะร่วมกันปะมือสู้วิกฤตระบบล่มสลายของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมจอมปลอม หน้ากากแห่งการแสวงหาผลกำไรบนหนทางแห่งวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ที่กลุ่มผู้แสวงหาต้องการกำไรที่วันครไม่มีที่สิ้นสุด

คำสำคัญ: วรรณกรรม พิธีกรรม อัตลักษณ์ ไทยยอง

Abstract

The purposes of the study entitled “A Critical Study of Buddhist Literature and Tai Yong Identity Maintenance in Lamphun Province” were to study the history, literature, and rituals and to find out the guidelines of the restoration of Thai Yong People in Lamphun Province.

The study indicated that the history, social and culture of Tai Lue or Thai Yong in the age of Thai Yuan people that drove the Burmese out of Lanna and herded the people from the upcountry cities to settle down or this time could be called “the age of Keb Phak Sai Sa Keb Kha Sai Muang” (the period of Lanna restoration). In this period, Thai Yong people whether lords and servants brought out their families to settle down in the main cities in Lanna, especially in Lamphun district which were resided by Thai Yong the most for more than 200 years until nowadays.

Thai Yong’s rituals and their lifestyles were similar to Tai ethnics or Tai people in Lanna. The rituals and local traditions in each area showed the local identity and beliefs were the stratagem in teaching. Some literature, rituals and traditions slowly disappeared and some of them have been going to terminate soon. In this study, the researcher investigated the literatures and rituals from the written documents and oral literature of Thai Yong in Wiang District and there were six types of rituals which were divided into three main categories: 1) rituals of public level, 2) rituals of family level, and 3) rituals related with spirits and death. These literatures and rituals reflected the identity of Thai Yong people in Wiangyong District, Lamphun Province.

Regarding to the guidelines for the restoration of cultural identity, there were five guidelines: 1) Thai Yong should be involved in conserving the consciousness of Thai Yong from the old to the new generation and to the next generation; 2) Thai Yong must have the plan of culture management of their own through the participation process of brainstorming together; 3) Thai Yong should have the cooperation from the public and private sector including other organizations to push out the strategic development to the country, especially supporting budget; 4) Thai Yong people should have religious events and the temples themselves should be the center in running the activities; and 5) Thai Yong should turn the crisis into the opportunity by using the gravity of internal and external factors to be interested in Thai Yong and recognize them.

The Identity of Thai Yong must be carried forward to the future forever without staying alone on the road of riveting cultural level. Thai Yong people should not stand themselves alone. They should place and distribute the responsibility to their fellow citizens to help each other to face with a time of crisis to undermine the collapse of ethnic culture and the illusory culture or the mask of the profit on the path of ethnic culture among the people who seek to gain the profit eternal endless.

Keywords : Literatures, Rituals, Identity, Tai Yong

บทนำ

ชาวไทของ”หรือ”ไคของ”หรือ”ของ”หรือ”ของ”เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่อย่างหนาแน่นกระจายทั่วทุกท้องถิ่นของจังหวัดลำพูน ชาวไทของ หรือ ไทลื้อ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมที่โดดเด่นด้านชาติพันธุ์หนึ่ง “(ทวี สว่างปัญญางกูร, 2527 : 25) มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจนโดยเริ่มจาก พ.ศ. 2348 เจ้าอุปราชธรรมลังกา (บุญมา) และเจ้าบุรีรัตน์ (คำฝั้น) ได้รับมอบหมายจากเจ้าแก้วใสเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ในสมัยนั้น ยกกองทัพขึ้นไปหัวเมืองทางตอนเหนือในเขตสิบสองปันนา และเขตรัฐฉาน เพื่อติดต่อพหพผู้คนจากเมืองของ (Muang Yong) และเมืองอื่นๆ เข้ามาช่วยสร้างบ้านแปงเมืองในเขตเมืองเชียงใหม่ และลำพูน เรียกยุคนั้นว่า “ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอด

ฟ้าจุฬาโลกได้ทำศึกสงครามขับไล่พม่าออกไปจากแผ่นดินล้านนา (แสง มาละแซม, 2544 : 86) ในปัจจุบันคนของได้กลายเป็นพลเมืองของประเทศไทย และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดของจังหวัดลำพูนในปัจจุบัน

ชาวไทยของส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนา ในรูปแบบของความเชื่อดังกล่าวได้ผสมผสานระหว่างการนับถือผีกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา รูปแบบประเพณีพิธีกรรมจึงกลายเป็นรูปแบบพิธีกรรมผีและพุทธศาสนา ฉะนั้นพิธีกรรมจึงเป็นตัวเชื่อมโยง และตอกย้ำความมั่นคงของชุมชนนอกเหนือจากบทบาทในการทำนุบำรุงพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักในการควบคุมความประพฤติของคนแล้ว วรรณกรรมและพิธีกรรมยังมีบทบาทในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันเครือญาติของคนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียงซึ่งต้องพึ่งพากันในฤดูกาลหรือเทศกาลต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าในอดีตชาวไทยของมีกระบวนการสร้างการเรียนรู้แบบธรรมชาติเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกันมิได้ผูกขาดโดยใคร หรือผู้ใด ผู้หนึ่ง หรือสถาบันใดสถาบันหนึ่งเท่านั้น กระบวนการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอด สืบทอดสิ่งที่มีความสำคัญของชุมชนจึงมีระบบ และกลไก ในการจัดการความรู้ที่หลากหลาย ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่าระบบ กลไกในการจัดการความรู้ของชุมชนกลับถูกมองข้ามไปอย่างน่าเสียดาย ส่งผลให้รัฐหรือผู้มีอำนาจจากส่วนกลางครอบงำและยึดยึดความรู้จากภายนอกให้กับชุมชน โดยละเลยความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นอัตลักษณ์เป็นตัวตนของชุมชน และในที่สุดสิ่งที่พยายามยึดยึดเข้าไปก็แทบเรียกได้ว่า เป็นการสูญเปล่าที่เลวร้ายไปกว่านั้นคือนโยบายและทิศทางการศึกษาของประเทศได้เข้าไปทำลายกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนโดยไม่รู้ตัวในสภาวะที่ชุมชนกำลังเผชิญกับกระแสที่เชี่ยวกรากของนโยบายของรัฐ กระแสทุนนิยม และกระแสโลกาภิวัตน์และปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น หลายชุมชนไม่สามารถต้านทานการไหลบ่าของกระแสต่าง ๆ ได้ทำให้ชุมชนต้องสูญเสียอัตลักษณ์ สูญเสียความเป็นตัวตนของชุมชนปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทำให้ชุมชนอ่อนแอ ความสามารถในการจัดการตนเองของชุมชนลดลง ปัญหาดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไข ท้ายที่สุดชุมชนก็ไม่สามารถพึ่งพาตนเอง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2543 : 12)

ดังนั้นช่วงเวลาประมาณร้อยปีที่ผ่านมารวมแผ่นดินของรัฐไทย (ส่วนกลาง : สยามรัฐ) ได้ทำให้วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะประเพณีพิธีกรรม รวมถึงวัฒนธรรมอันดีงามทางพุทธศาสนาถูกทำลายลง ต่อมาเมื่อกระแสทางวิชาการและการกลับย้อนสำนึกในเรื่องของการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสาน เผยแพร่วัฒนธรรมนั้นก็ให้มีการฟื้นฟูขึ้นมา (แสง มาละแซม, 2544 : 5) ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็วทำให้จังหวัดลำพูน กำลังพัฒนาเริ่มมีการตอบรับการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างค่อยเป็นค่อยไป และเป็นการเลือกปรับเปลี่ยนที่ชาวไทยของในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ผสมผสานกันทั้งความสมัยใหม่และวิถีชีวิตดั้งเดิมมีทั้งภาคการพัฒนาทางเศรษฐกิจและภาคการอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบสมัยใหม่ เป็นต้น

ดังนั้นวรรณกรรมพิธีกรรมในการดำเนินชีวิตนั้นมีคุณค่าทางจริยธรรมบางประการ แฝงอยู่ในตัวของวรรณกรรมพิธีกรรมนั้น ๆ อีกทั้งผู้วิจัยเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้คนในสังคม อีกทั้งวรรณกรรมพิธีกรรมยังสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นไทยของในจังหวัดลำพูน และเพื่อกระตุ้นเตือนให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยหันกลับมาคิดวิเคราะห์ในเรื่องวิถีชีวิตของตน ซึ่งเป็นเรื่องที่ท้าทายต่อการพัฒนาสมัยใหม่เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ในด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาทางพุทธศาสนา ซึ่งอาจจะเป็นจุดเริ่มของการนำไปสู่การพัฒนาด้านวิชาทางพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยของในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาวรรณกรรมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยของในจังหวัดลำพูน
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของจังหวัด

ลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของจังหวัดลำพูนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารทางวิชาการ แนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่มีลักษณะของขั้นตอน การดำเนินการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในสนาม
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การเสวนากลุ่ม แผนที่ชุมชน

ท้องถิ่น และแบบสังเกต

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนท้องถิ่น การกำหนดแหล่งข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของจังหวัดลำพูน ในครั้งนี้ได้พบว่า

1. ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยของจังหวัดลำพูน ด้วยคำว่า “ของ” หรือ “ของ” ใช้เรียกกลุ่มคนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองของ และกระจายอยู่ทั่วไปในแถบเมืองต่างๆ ในรัฐฉานด้านตะวันออกของพม่า เขตสิบสองปันนา ในมณฑลยูนนานของจีน (ทวี สว่างปัญญางกูร, 2527 : 25) กลุ่มชาวเมืองของได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูนเป็นส่วนใหญ่ นับช่วงระยะเวลานานนับถึงกว่าสองศตวรรษ (2348 - 2555) ชาวไทยของเป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมการบันทึกที่เกี่ยวกับชนชาติของตนปรากฏเรื่องราวเป็นตำนานที่เกี่ยวกับ “พระธาตุเจ้าจอมของ” พบอย่างแพร่หลายตามวัดวาอารามต่างๆ ในล้านนาเมืองต่างๆ ทางภาคเหนือตอนบน (แสง มาละแซม, 2544 : 86) เป็นตำนานทางพุทธศาสนา ด้านประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรมของชาวไทยของในลักษณะเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า ในยุคที่ชาวไทยวนล้านนาทำการฟันม่านขับไล่พม่าออกจากล้านนาและกวาดต้อนผู้คนจากหัวเมืองตอนเหนือลงมาสร้างบ้านแปงเมืองเรียกว่าเป็น “ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ชาวไทยของทั้งเจ้านาย และไพร่เมืองได้เทครัวลงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเมืองสำคัญในล้านนา โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมืองลำพูน มีชาวไทยของอาศัยอยู่มากที่สุด เป็นเวลากว่า 200 ปี (สุวิภา จำปาวัลย์, 2556 : 121)

2. ประเพณีวิถีชีวิต วรรณกรรม และพิธีกรรมของชาวไทยของจังหวัดลำพูน นั้น มีลักษณะคล้ายกันในกลุ่มชาติพันธุ์ไทหรือ ไต ในล้านนา พิธีกรรม และประเพณีพื้นบ้านแต่ละแห่งเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิด ความเชื่อ ที่บรรพบุรุษได้สั่งสมสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน สำหรับชาวไทลื้อ หรือ ของ ในประเทศไทยก็มีความเชื่อทั้งที่แตกต่างกันและมีบางอย่างที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผู้วิจัยได้พบว่าจากการศึกษาและวรรณกรรมพิธีกรรมแฝงอัตลักษณ์ของชาวไทยของอยู่ในตัวของเนื้อหาและภาษาศาสตร์ และ ผลการศึกษาข้อมูลวรรณกรรมพิธีกรรม ทั้งจากข้อมูลเอกสารลายลักษณ์ และข้อมูลมุขปาฐะของชาวไทยของจังหวัดลำพูน ได้จำนวน 6 สำนวน เมื่อนำมาพิจารณาถึงความสมบูรณ์ของพิธีกรรม ซึ่งบางสำนวนไม่ได้ทำทั่วไปในปัจจุบัน และนอกจากนั้น ผู้วิจัยจึงคัดกรองเหลือ จำนวน 6 สำนวน จึงได้นำมาจัดเกณฑ์ตามหัวข้อข้างต้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

2.1 กลุ่มประเพณีพิธีกรรมระดับส่วนรวม ประกอบด้วย พิธีสืบชะตาหลวง และพิธีถวายสลากภัต

2.2 กลุ่มประเพณีพิธีกรรมระดับครอบครัว (บุคคล) ประกอบด้วย พิธีบูชาข้าวลดเคราะห์

และพิธีส่งเกิดส่งหาบ

2.3 กลุ่มประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับวิญญาณและความตาย ประกอบด้วย พิธีสักการะดวงบุตรหลวง และ พิธีเลี้ยงผีปู่ย่า

3. แนวทางการฟื้นฟูอัตลักษณ์ชาวไทยของจังหวัดลำพูน ควรเริ่มจากคนรุ่นใหม่ที่หันมาให้ความสนใจในการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเรื่องราวของชาติพันธุ์ไทลื้อ หรือ ของ ให้แตกฉาน นอกจากนั้นควรศึกษาอย่างจริงจังด้วยแนวทางที่เกิดจากการเสวนา การระดมความคิด การแสวงวิจัยทัศน โดยสามารถสรุปและยกมาเป็นแนวทางการฟื้นฟูอัตลักษณ์ของ ชาวไทยของจังหวัดลำพูน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้ดังต่อไปนี้

3.1 ชาวไทยของควรมีส่วนร่วมในการช่วยกันสร้างความตระหนักและจิตสำนึกถึงความเป็นชาวไทยของ เพื่อสืบทอดภูมิปัญญา องค์ความรู้ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และวิถีความเป็นชาวไทยของ ให้คงอยู่จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่รุ่นสู่รุ่นต่อไป

3.2 ชาวไทยของควรมีแผนการจัดการวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม อย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมสมองของประชาชน ผู้นำชุมชน องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา วัด และหน่วยงานงานทั้งภาครัฐและเอกชน ฯลฯ

3.3 ชาวไทยของควรอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ ในการขับเคลื่อนให้เกิดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ เพื่อใช้ในกิจกรรมที่เป็นตัวประชาสัมพันธ์ และใช้ในการระดับพลังชาวไทยของทั่วสารทิศมาร่วมทำกิจกรรมให้เป็นที่รู้จักไปประเทศ หรือ ทั่วโลกเลยทีเดียว

3.4 ชาวไทยของควรมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวขับเคลื่อน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นสถานที่พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างความสมานฉันท์ในกลุ่มชาวไทยของ และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ

3.5 ชาวไทยของควรพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสแม้จะไม่ค่อยยินดีกับสิ่งที่ต้องเผชิญคือต้องปรับตัวเข้ากับความเป็นอยู่บนเปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวในอำเภอเมืองลำพูน คนของถูกจัดวางตำแหน่งแห่งที่โดยหน่วยงานของภาครัฐในบริบทต่างๆ มีการปรับเปลี่ยน และให้หีบห่อประเพณีคนของไปใช้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว พร้อมกับส่งเสริมและเปิดพื้นที่ให้คนของแสดงตัวตนในเวทีสาธารณะ และปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูดจากภายในและภายนอก ได้รู้จักสนใจในความเป็นชาวไทยของ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยของ จังหวัดลำพูน ในครั้งนี้เราจะกล่าวได้ว่า เวลาเปลี่ยนทุกอย่างก็เปลี่ยน ด้วยเหตุผลว่าในปัจจุบันชาวไทยของยุคใหม่ในท้องถิ่นเห็นพิธีกรรม และประเพณีพื้นบ้าน เป็นเรื่องมลาย ล้าสมัย มองไม่เห็นคุณค่าและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่แอบแฝงไว้ในประเพณี พิธีกรรม รวมถึงความเชื่อต่างๆ ที่ได้สั่งสมสืบทอดกันมา ชาวไทลื้อ หรือ ของ จังหวัดลำพูน มีบรรพบุรุษที่อพยพจากเมืองของในรัฐฉานด้านตะวันออกของพม่า เขตสิบสองพันนา ในมณฑลยูนนาน ของจีนในอดีตเป็นกลุ่มคนที่มีประเพณีอันมีลักษณะเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีการดำเนินชีวิต ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างกิจกรรมในทางพุทธศาสนา กับความเชื่อในการนับถือผีเข้าด้วยกัน จนทำให้แบบแผนของประเพณีมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ชาวไทยของกลุ่มนี้แม้จะอยู่อาศัยในตัวอำเภอเมืองมาเป็นเวลานานกว่าร้อยปีแต่ยังคงรักษาวัฒนธรรมแบบชาวไทยของในบางเรื่อง เช่น ใช้ภาษาลื้อของเป็นภาษาพูดสื่อสารระหว่างคนในชุมชนเดียวกัน ขณะเดียวกันได้รับเอาประเพณี วัฒนธรรมของคนไทยวน เช่น ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตทั้งการเกิดและการตายมาผสมผสานกับของตนจนสามารถกลมกลืนเข้ากันได้ดี เกิดเป็นพิธีกรรม และประเพณีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและแทบจะแยกไม่ออกว่าประเพณี พิธีกรรมใดเป็นของชาวไทยของ หรือชาวไทยวน

เพื่อจุดยืนและสร้างกระบวนการวิเคราะห์ สถานการณ์ที่แท้จริงรับมือกับปัญหาเชิงคุณภาพไปพร้อมกับด้านปริมาณ รวมทั้งกระบวนการติดตามตรวจสอบ ประเมินสถานภาพและบทบาทของตนเอง ซึ่งผู้ร่วมองค์กร โดยตัวอย่างเช่น แต่ละหมู่บ้าน ในภาคเหนือจะมีกลุ่ม หรือชมรม ดังนั้นควรที่จะจัดตั้งองค์กรของชาวไทยของที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นให้เข้มแข็งกว่าเดิม และสร้างเครือข่าย เพื่อให้การดำเนินไปในรูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยที่ยั่งยืน และสร้างเครือข่ายให้มีกิจกรรมร่วม โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม พร้อมทั้งเป็นกิจกรรมที่กลุ่มหรือองค์กรนัด พร้อมทั้งขอความร่วมมือไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องและสามารถสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้ ตามแนวคิดของการรวมตัวกันที่ บุญฤทธิ์ เผือกวัฒนะ (2550 :7) ได้แบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ องค์กรชุมชนเชิงวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นได้แก่ มีการรวมตัวกันให้เห็นชัดเจน มีพลังในการแก้ปัญหาสูง มีการรวมตัวกันเมื่อเกิดปัญหาวิกฤต มีผลกระทบกว้างขวาง ตัวอย่างองค์กรเชิงวัฒนธรรมคือ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในหมู่บ้านตามปกติจะไม่รวมตัวกัน แต่เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นที่ส่งผลกระทบต่อคนทั้งชุมชนผลประโยชน์ของการร่วมกันจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่เอื้ออำนวยประโยชน์แก่สังคม และผลของกิจกรรมก็จะเป็นผลงาน และควรจะไปปรึกษากับหน่วยและองค์กรต่างๆ พร้อมทั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้พิจารณาชี้แนะช่วยเหลือ อำนวยให้กิจกรรมและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพและบทบาทของกลุ่มไทยอง โดยเฉพาะการปลูกฝังเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

การรวมกลุ่มของชาวไทยองในสังคมที่มีชื่อว่า “สมาคมจารย์อง” เป็นการรวมตัวกันของชาวไทยองที่ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มและขยายเป็นองค์กรเพื่อทำกิจกรรม บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม พร้อมทั้งได้รับการยอมรับจากสังคม ดังคำกล่าวของผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นที่ว่า “...องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ควรให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ชาวไทยองได้ยืนหยัดด้วยตนเองตัวอย่างเช่น หน่วยงานเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมในปัจจุบันถูกก่อตั้ง เริ่มจากส่วนท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมควรรับทราบและเห็นคุณค่า เนื่องจากคุณค่าที่มีในอดีตหากขาดความสนใจแม้แต่เรื่องเดียว วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีที่มีอยู่แต่ในอดีตก็จะเลือนหายไปกับกาลเวลา...” (เกตุ ภูเวียง, สัมภาษณ์, 2556 : 25)

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรมควรหันมาสืบค้นภูมิปัญญาจากชาวไทยอง โดยจัดโครงการขึ้นมาเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาการเรียนรู้ และสืบค้นภูมิปัญญาแล้วนำเสนอเผยแพร่ ในรูปแบบต่างๆ ให้สังคมได้เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาด้านวรรณกรรม และพิธีกรรม พร้อมทั้งอัตลักษณ์ความเป็นชาวไทยองก็จะกลับมามีบทบาทในสังคมลำพูนอีกครั้ง และคนในท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมทำหน้าที่เป็นผู้ริเริ่ม คือ สำนักงานวัฒนธรรม สำนักงานพุทธศาสนา ให้มีการทบทวนการทำงานที่ผ่านมา ด้านการทำงานร่วมกันในประเด็นดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การวางแผน การทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนในการฟื้นฟูฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเอกลักษณ์ทางประเพณีและวัฒนธรรมทางศาสนาที่สำคัญให้สามารถนำกลับมาแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ทางศาสนาและสังคมท้องถิ่นได้ ซึ่งปัจจุบันก็ยังพบว่ามีการดำเนินการอยู่แต่ไม่สามารถประสานความร่วมมือให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและแก้ไขปัญหาเชิงบูรณาการที่แท้จริงได้ สอดคล้องกับแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นกล่าวไว้ในฐานผู้สูงอายุมากในกลุ่มผู้เข้าร่วมการเสวนา ได้แสดงทัศนคติที่น่าสนใจ และนำมาคิดทบทวนการเสวนาเป็นภาษาเหนือว่า “...มีหลายอย่างดีคนเวียงยองสมัยบะเดี๋ยวะได้สนใจว่าสิ่งที่เป็นไต่ต้นของจารย์องจะหมดไปเสียไป ความเป็นห่วงดีสำคัญคือภาษาถ้าบามีกันถ้าภาษาของแล้วคงบามีกันแก้ไขเข้าไปสู่ภูมิปัญญาเหล่านั้น...ประกันต่อมาคือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งที่เสาะหากำไรและบ่าเสาะหากำไรก็ขอให้อมันแต่เพราะว่า ผลเหล่านั้นมามีดังตรงและตรงอ้อม หากบาก็คิดก็มีปัญหาเพราะว่าเรื่องของเรื่องคือก้านนำวัฒนธรรมมาเสาะหากำไร ผลคือ ความหลอกลวงทางวัฒนธรรม แล้วความเป็นไต่ต้นของคนยองจะบ่มิอะยังดีเป็นของอย่างแท้จริง..” (จันทร์ นันดา เวียง, สัมภาษณ์, 2556 : 48)

แนวความคิดเช่นนี้เกิดขึ้นมาทุกยุคทุกสมัยของกระบวนการกลืนวัฒนธรรมสู่กำไรผลประโยชน์ที่น่ากลัวสอดคล้องกับนักวิชาการที่กล่าวว่า ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ถูกกลืนอย่างเป็นระบบ ในช่วงที่ลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกเข้ามาบูรณาคินแดนแถบนี้ ผลักดันให้เกิดการกำหนดเส้นแบ่งเขตแดน ที่ได้สร้างความเป็นชุมชนรูปแบบใหม่ เกิดเป็นชุมชนจินตนาการ (Imagined Community) ที่ตั้งอยู่บนความเป็นรัฐชาติ วัฒนธรรมจากส่วนกลางครอบงำผู้คนเพื่อเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของรัฐ

ชาติ ด้วยเหตุนี้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ค่อยๆ ถูกกลืนไปอย่างช้าๆ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ แม้พวกเขาถูกมองว่าเป็นพวกล้ำหลัง แต่รัฐก็ยังมีความคิดว่าพวกเขาจะละทิ้งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เพื่อประโยชน์ของรัฐ (อาทิตยา จันทิมา, 2552 : 75) ทั้งนี้ด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในราว พ.ศ. 2530 ท่ามกลางกระแสความเจริญของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่ชื่อโลกจน ไร้พรมแดน ทุกพื้นที่ที่สามารถติดต่อถึงกันได้โดยง่ายด้วยระบบเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวไกล ความเจริญของกระแสโลกาภิวัตน์ ด้านหนึ่งทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ละทิ้งวัฒนธรรมท้องถิ่นความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง (ธรา บัวคำศรี, 2540 : 31) แต่อีกด้านหนึ่ง โลกาภิวัตน์กลับสร้างพื้นที่ของคนรุ่นกลางที่ได้รับการศึกษาขั้นสูงแล้วเริ่มเกิดความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของเชื้อชาติ หรือ กลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง สอดคล้องกับการวิเคราะห์ความเป็นตัวตน และคนที่เป็ชาติพันธุ์ว่า การก่อร่างสร้างตัวของชุมชนจินตนาการบนพื้นฐานของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันกำลังเกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ และมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกผสมผสานในบางระดับและกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาตินั้น มีการต่อรองหรือแยกตัวออกจากชนกลุ่มใหญ่ ด้วยการให้ความสำคัญกับการสร้างตัวตนใหม่ที่วางอยู่บนพื้นฐานของการใช้ภาษา เชื้อชาติ และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างที่สามารถสร้างความเป็นตัวตนที่แยกออกมาจากรัฐชาติได้ (ยศ สันตสมบัติ, 2543 : 227) สอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ของ อาทิตยา จันทิมา (2552 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นของ : การฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในภาวะสมัยใหม่ ซึ่งพบว่า การฟื้นฟูวัฒนธรรมเป็นกระบวนการของการสร้างและผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของที่เสริมสร้างให้คนของในอำเภอเมืองลำพูนตระหนักในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง และเป็นการยืนยันความเป็นกลุ่มเพื่อต่อรองกับอำนาจทางการเมือง ความเป็นของจึงเป็นเครื่องมือของกลุ่มเพื่อตอบรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาสู่สังคมในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ดังนั้นการรวมกลุ่มกันขึ้นใหม่ในรูปของแนวร่วมทางความคิด มีการพูดคุยช่วยเหลือ ตั้งคำถาม และเอื้อเพื่อข้อมูลทางวัฒนธรรมไทยของผ่านประเพณีวัฒนธรรม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการหวนกลับมานิยมวัฒนธรรมของ “คนของ” เช่น การกินอาหารแบบของ การใส่เสื้อปิด ตลอดจนการค้นคว้าคัมภีร์โบราณตามวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ พร้อมกับขับเคลื่อนโดยมีการรณรงค์ขึ้นเป็นระยะ ๆ ในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ของจังหวัดลำพูน สามารถนำมาสรุปให้เห็นภาพชัดเจนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาของในการเป็นสื่อให้คนของมารวมกลุ่มกัน ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวว่า เมื่อกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นและหันไปนิยมเพลงไทยมากขึ้น ตลอดจนมีการพูดภาษาไทยทั้งในบ้านที่แม่บิดามารดาจะเป็นคนล้านนา หรือ คนเมือง หรือเป็นคนลื้อ คนของ คนจีน แต่กลับปลูกฝังให้บุตรหลานพูดภาษาไทยแทนภาษาล้านนา (ชนสวรรค์ เจริญเมือง, 2540 : 21) เพราะจะสูญหายกลายเป็นเพียงคำโบราณในภาคเหนือ และนี่เป็นเพียงการนำเสนอชี้ให้เห็นว่าในอนาคตอันใกล้วัฒนธรรมพื้นถิ่นไทยจะต้องสูญสลายลงไปอย่างไม่สามารถหวนกลับมายังถูกผลักดันให้เป็นหน้าที่ของคนในชาติพันธุ์รับผิดชอบ โดยปราศจากการดูแลจากสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ภาษาของชาวไทยของใกล้สูญหายไปจากชุมชนของตน และรวมไปถึงประเพณีวิถีชีวิตที่มีมาแต่บรรพบุรุษกำลังจะสูญหาย ดังนั้นเพื่อให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยของนั้นคงอยู่ในสังคมได้หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น ค้นคว้ารวบรวมข้อมูล ประวัติศาสตร์ ประเพณีวิถีชีวิตวัฒนธรรม เพื่อเป็นฐานข้อมูลวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค เพื่อสะดวกแก่การค้นคว้าสำหรับนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ นักวิชาการ และ ผู้สนใจทั่วไปได้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบวรรณกรรมที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทยของล้านนากับไทยของในประเทศอื่นๆ โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบทั้งด้านพิธีกรรมที่ปรากฏ โครงสร้างทางภาษา และภูมิปัญญา เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงจุดร่วมและจุดแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยวรรณกรรมที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทยที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม และระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม

เอกสารอ้างอิง

- ทวี สว่างปัญญางกูร. (2547). **ตำนานเมืองยอง**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2550). **100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440 – 2540**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ.
- ธารา บัวคำศรี. (2550). **การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และความเสี่ยงด้านสุขภาพของแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (ภูมิศาสตร์) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญฤทธิ์ เพื่อกวัดณะ. (2550). **แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ กรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ สาธารณสุขแพร่จำกัด**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เกษตรศาสตร์) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ยศ สันตสมบัติ. (2543). **หลักช้าง : การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในใต้คง**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ บุ๊ค เซ็นเตอร์จำกัด.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2543). **สังคม – วัฒนธรรม ในวิถีการอนุรักษ์**. กรุงเทพมหานคร :ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สุวิภา จำปาวัลย์. (2556). **ชาติพันธุ์ไทยในจังหวัดลำพูน ชาติพันธุ์พื้นราบในล้านนา**, (สถาบันวิจัยสังคม) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แสวง มาละแซม. (2544). **คนยongย้ายถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาทิตย์ จันทิมา. (2552). **ความเป็นยอง: การฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในภาวะสมัยใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา) เชียงราย : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- เกตุ ภูเวียง. **ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 บ้านแม่สารบ้านตอง. สัมภาษณ์**, 23 สิงหาคม 2556.
- จันทร์ นันตาเวียง. **ผู้อาวุโสบ้านใหม่จตุจักร (เดิมอาศัยอยู่บ้านแม่สารป่าขาม). สัมภาษณ์**, 20 สิงหาคม 2556.